

Mate Mustać

JEDNA NOĆ U ŽIVOTU BELLETTE GIUSTINIANIA

 Iz hrvatske pomorske prošlosti

Početak 14. stoljeća u Mletačkoj Republici bio je obilježen nemirima i bunama, koje su jako potresle temelje Republike. Najteže su Republiku potresle bune mletačkih građana nakon provedene „Serrata del Gran consiglio“ (reforme Velikog vijeća) 1297. godine. To su bile buna Marina Bocconia 1300., te buna obitelji Tiepolo, Quirini i Barozzi 1310., koje su obje nasilno suzbijene. Uz to, mletačku je vladu ekskomunicirao papa Klement V. u ožujku 1309., a uskoro je papa pozvao i čitav kršćanski svijet na križarsku vojnu protiv Venecije. Razlog tome bilo je mletačko zaposjedanje Ferrare radi zaštite svoje trgovine, čime je došla u sukob s papom jer je papa smatrao taj grad lenom sv. Stolice. Položaj Mletačke Republike se još više pogoršao kad je papa sve mletačke podanike oslobodio zakletve vjernosti i stavio ih van zakona, tako da svatko mogao nekažnjeno oteti imovinu mletačkog građanina izvan teritorija Republike, čime je nanesen težak udarac mletačkoj trgovini.

Mletačke vanjske i unutrašnje neprilike spremno su iskoristili Zadrani, koji su nakon poraza 1247. bili prisiljeni na sklapanje mira uz vrlo teške uvjete po njih, a papina ekskomunikacija i zabrana trgovine s Mlečanima jako su se odrazili u dalmatinskim gradovima, čija je trgovina također bila pogođena. Prema pisanju splitskog kroničara Mihe Madijeva, suvremenika tih događaja, grad Zadar se protiv mletačke vlasti pobunio u ožujku 1311. i podvrgnuo upravi bana Pavla Šubića i njegovih sinova. Kasniji autori početak pobune su utvrdili oko petog dana mjeseca ožujka, kada su Zadrani iznenada razoružali i pohvatali Mlečane i mletačku vojnu posadu u gradu. Od istaknutijih Mlečana uspjeli su uhvatiti kneževe savjetnike Ivana Giustiniania i Marka Dandola, dok je knez Mihovil Maurocen uspio prurušen pobjeći.

Važnost Zadra za mletačku trgovinu opisuje stanje u Veneciji nakon vijesti da se Zadar pobunio, te da brani mletačkim trgovcima slobodu prolaza. Mlečani su u strahu smatrali pobunu Zadrana početkom rasula Republike i odlučili su pobunu ugušiti uz rizik bilo kakva rata. Veliko vijeće u Veneciji je odlučilo da se odmah pošalje brodovlje pod Zadar. Ta mornarica je opkolila sa svih strana grad i stavila ga pod čvrstu blokadu. Međutim, najviše štete su Mlečani nanijeli gradu plijeneći namirnice koje su morskim putem stizale u grad. Zadrani su u pomoć bana Pavla Šubića hrabro odbijali mletačke napade, iako razorna pljačkanja i pustošenja otoka i kotara nisu mogli spriječiti.

TO JE VOJVODSKI BROD ZA NJIM ŽELJNA OSVETE PLOVI BROJNA MLETAČKA ESKADRA.

Zadrani su nakon protjerivanja Mlečana najprije izabrali novog kneza kao znak komunalne samostalnosti. Nakon što im je diplomatskim putem Republika ome-la prvi izbor za kneza – Ankonjanina Konrada, Zadrani su izabrali za svoga kneza Mladena II., sina bana Pavla Šubića. Tada je ban Pavao poslao svog sina Mladena s vojskom u pomoć Zadru, a u pismu se zauzeo za Zadranu kod pape Klementa V., da ih uzme pod svoju zaštitu. Preko svojih poslanika, Zadrani su se obratili i hrvatsko-ugarskom kralju Karlu Robertu da im potvrdi njihova stara prava i slobostine, nakon čega je on uputio oštro pi-smo u Veneciju da ostave na miru njegov grad Zadar.

Rat se i dalje vodio jednakom žestinom, Mlečani su i dalje držali Zadar pod opsadom i pustošili mu zaleđe i otoke, no Zadrani su se čvrsto držali svog novog pravca. Nakon pobjede na moru i zarobljavanja mletačkog admirala u rujnu 1312., Zadrani su osjetili da imaju dovoljno jak adut u rukama da i oni sami direktno pregovaraju sa Signorijom. Budući da od hrvatsko-ugarskog kralja za čitavo vrijeme ratovanja do tad nisu dobili nikakve vojne pomoći, nadali su se da bi mogli sklopiti što povoljniji mir za sebe. Šubići su htjeli da se Zadar održi dok mu u pomoć ne dođe kralj s jakom vojskom i definitivno oružjem ne riješi to pitanje. No kralj je bio zauzet političkim borbama protiv velikaša u Ugarskoj, tako da Zadru osim svoje diplomatske podrške nikako nije mogao pomoći.

- MLETAČKI VOJVOĐA, SADA STE
NAŠ ZAROBLJENIK I MI DIKTI-
RAMO UVJETE I BROD ČEMO
ODVESTI U ZADARSKU LUKU I
SEKATI DOLAZAK VAŠIH PARLA-
MENTARACA ZA PREGOVORE.

Iz datuma od 29. rujna 1312., kada je mletačko Veliko vijeće odredilo novog zapovjednika mornarice pod Zadrom, sam događaj zarobljavanja admirala Giustiniana može se vremenski smjestiti oko polovice mjeseca rujna. Sam događaj tekao je slijedećim redom. Zadrani su zamijetili da mletačko brodovlje nije dobro nadzirano. Suvremeni autori to objašnjavaju činjenicom da je mletački admiral tada ležao bolestan, pa je stega na brodovima popustila. Zadrani su to odlučili iskoristiti i zaskočiti mletačko brodovlje. Mletački brodovi su se nalazili usidreni pred zadarskom lukom u uvali „Vallis Magistrorum“, danas uvala Dražanica. Zadranima je na ruku išla i činjenica što su se brodovi udaljili jedan od drugoga da ih jako olujno jugo koje je tih dana puhalo ne bi dovelo u opasnost od sudara i oštećenja, te su tako

smanjili mogućnost stavljanja u pokret i obranu u slučaju iznenadnog napada. Za jedne takve tamne i olujne noći Zadrani su se prikrali svojim lađama, pod okriljem mraka i buke valova, i na prepad zauzeli admiralski brod na kojem je ispod palube ležao bolesni admiral. Zarobili su još jedan brod, pa su ih oba, skupa sa zarobljenim posadama i admiralom, odvucli u zadarsku luku. Admiral Giustiniani i soprakomit druge galije bačeni su u tamnicu. Belletta Giustiniani je uskoro umro u tamnici od „bolesti i žalosti“.

Inače, admiral Giustiniani je bio član ugledne i moćne mletačke obitelji, koja je dala nekoliko vrsnih vojskovođa, a za zapovjednika brodovlja pod Zadrom je imenovan u drugom sazivu četa iz 1312., koje su zamijenile vojne jedinice koje su držale Zadar pod blokadom od početka rata. Belletta Giustiniani je bio iskusan ratnik, kojeg se spominje u izvorima kao zapovjednika brodovlja u ratu protiv Genove (1299.) i tijekom vojne intervencije protiv bizantskog cara Andronika II. Paleologa, saveznika Genovljana, koju je uspješno izvršio.

U Veneciji je ta zadarska pobjeda bolno odjeknula. Posljedica toga je bilo uvođenje opće vojne obaveze u Mlecima. Mlečani su unajmili i plaćeničku postrojbu pod zapovjedništvom iskusnog ratnika conduttiera Almacija de Limolisa iz Katalonije. Mletačka vojska i plaćeničke čete prebačeni su brodovima put Zadra u lipnju 1313. godine. Mletačka vojska se nakon iskrcavanja utvrdila pred Zadrom na području današnje Brodarice. Ban Mladen II. je sa svojom vojskom došao u pomoć Zadru i utaborio se blizu mletačke vojske, na udaljenosti od 2000 koraka. Tako je ban Mladen II. sa svojom vojskom spriječio Mlečane da potpuno opkole grad i s kopna i tako prekinu svaku vezu grada sa zaleđem. Ljeto je prošlo u manjim okršajima pod Zadrom, bez konačne odluke. Iako su obje strane malo postigle, Mlečani su bili na većem gubitku. Oni su rat vodili uz velike napore i ogromne troškove, dok je vojska bana Mladena II. bila u povoljnijem položaju zbog blizine svojih uporišta.

U mletačkom taboru je došlo do nesuglasica između Mlečana i najamničke vojske oko uvjeta isplate dogovorenog iznosa. To je doznao ban Mladen II., pa je nastojao iskoristiti tu nesuglasticu između Mlečana i Almacija, za sklapanje nekog povoljnog mira, pogotovo zbog toga što nije dolazila pomoć od kralja iscrpljenom gradu, a Mlečani su uporno nastojali oružjem skršiti otpor Zadrana. Na posljetku, posredovanjem Almacija, Mlečani su stupili u pregovore sa Zadranima i mir je bio sklopljen. Pred Zadrom, u prisutnosti mnogih Zadrana i Mlečana, mir su 23. rujna 1313. sklopili zadarski opunomoćenici Bartul Grisogono, Mihovil Skolatura, Madije Varikaša i Petar Matafari te mletački glavni zapovjednik brodovlja Balduin Delfin, vojni providur Vitale Michieli i Fantin Dandolo. Ovaj mir je po uvjetima bio težak za Zadrane. Ali je bio mnogo lakši od mira iz 1247. kojim je bilo ugovoreno, između ostalog, da moraju primati nametnutog kneza iz Mletaka, da pošalju petnaest uglednih građana kao taoce na pet godina, te da pošalju dvjesto naoružanih građana u Mletke koji će se u punoj ratnoj opremi pokloniti pred duždem i moliti ga za oprostjenje.

SAMO JEDAN ČOVJEK NE
MISLI NA OLUJU. TO JE VOJ-
VODA MLETAČKE ESKADRE
BELLETTO JUSTINIANI.

Povijesni izvori, koji govore o zadarsko-mletačkom ratu 1311.-1313. su dosta brojni, za razliku od samo dva izvora koji donose podatke o samom događaju zarobljavanja mletačkog admirala. To su tzv. Mletački anonim (Anonymus Chronista Venetus) iz 14. stoljeća, koji je ujedno temeljni izvor vijesti i suvremenik događaja te Andrija Navager Stariji (oko 1427.-oko 1500.), autor djela *Historia Veneta italicio sermone scripta usque ad 1498.*, koji je podatke o zarobljavanju admirala preuzeo od nekog drugog nepoznatog autora, također suvremenika događaja. Izvorni rukopisi ovih djela nisu sačuvani, a do nas su dospjela putem prijepisa koje su u svojim radovima objavili kasniji historiografi – Ivan Lučić (*De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*, 1666.) i Lorenzo Muratori (*Rerum Italicarum Scriptores*, 1733.).

Zanimljivo je napomenuti da je događaj zarobljavanja mletačkog admirala kao središnju temu za strip preuzeo i obradio legendarni Andrija Maurović, jedan od naših najpoznatijih strip-crtača. Njegov strip, pod naslovom *Opsada Zadra* doživio je dva izdanja. Dakako, Maurović je strip završio happy endom, dočim je u stvarnosti bilo jako drugačije. No, to je manje bitno, zanimljiv je Maurovićev živopisan i stilski poseban prikaz života Zadra s početka 14. stoljeća, prikaz ratne opreme, brodovlja, arhitekture i samog događaja zarobljavanja mletačkog admirala.

LITERATURA:

Andrija MAUROVIĆ, *Opsada Zadra*, Vinkovci, 1991.

Ante STRGAČIĆ, *Zadarsko-mletački rat godine 1311.-1313. i pogibija mletačkog admirala pod Zadrom*, Pomorstvo grada Zadra, Zagreb, 1963., 49-65.